

Polonika ze zbiorów zamku Skokloster: głosy użytkownika katalogu (*Polonika ze zbiorów zamku Skokloster. Katalog*, oprac. Maciej Eder, współpr. Elisabeth Westin Berg, Humanizm. Idee, nurty i paradygmaty humanistyczne w kulturze polskiej, red. Alina Nowicka-Jeżowa, *Polonika*, red. Dariusz Chemperek, t. 1, Wydawnictwo Neriton, Warszawa 2008, ss. 196, 2 nlb., indeksy)

Inicjatywa rejestracji zbiorów polskich, które znajdują się w bibliotekach, archiwach i muzeach na terenie Królestwa Szwecji przedstawiona w wystąpieniu Aliny Nowickiej-Jeżowej, zasługuje na najwyższą pochwałę. Także publikacje znaleźsk, dokonywanych w ramach tej inicjatywy, budzą wyłącznie uznanie. Pojawiają się jednakże pytania. Niniejsze uwagi są właśnie ich rejestrem.

Katalogi szwedzkich poloników²

Nim przejdę do oceny pracy *Polonika ze zbiorów zamku Skokloster* — niezbędnych jest kilka przypomnień, wynikających z pominięcia tych informacji we wprowadzeniu do katalogu. Rejestracja zbiorów polskich w Szwecji ma historię, która sięga początków XX w. (acz pierwsze próby, dość interesujące, pochodzą z XVIII w.). Pierwszy opis, do dziś cenny, przedstawił Isaak Collijn, zaś pierwszy stan badań, do dziś ważki — Edward Chwalewik. Kwestie te próbował następnie usystematyzować Józef Trypućko, a piszący te słowa przedstawił je przede wszystkim w historii biblioteki Kolegium Societatis Iesu w Braniewie³. Jednak trzeba także pamiętać i o innych rejestracjach, np. dotyczących biblioteki w Västerås oraz, mimo że dotyczy to Finlandii, zbiorów biblioteki uniwersyteckiej w Helsinkach⁴. Przypominam te kwestie, bowiem wskazane prace oraz badacze, są czasem pomijani, albo wspominani w sposób budzący — co dalej pokażę — duże wątpliwości.

Tom *Polonika ze zbiorów zamku Skokloster. Katalog* w opracowaniu Macieja Edera⁵ wydany w 2008 r. w serii: Humanizm. Idee, nurty i paradygmaty humanistyczne w kulturze polskiej, której redaktorem naukowym jest A. Nowicka-Jeżowa, jako tom 1 podserii *Polonika* (jej redaktorem naukowym jest Dariusz Chemperek) to kolejny tom rejestrujący polskie zbiory. Poprzedził go wydany w 2006 r., a przygotowany przez Ewę Teodorowicz-Hellman, A. Nowicką-Jeżową, Michała Straszewicza i Marię Wichową tom poświęcony polonikom w zbiorach Archiwum Narodowego w Szwecji (Riksarkivet) Skoklostersamlingen⁶. Ponieważ zaniepokoiły mnie błędy jakie w tymże katalogu dostrzegłem — pozwoliłem sobie na ich opis w „Studiach Źródłoznawczych”⁷. Niepokój wiązał się po pierwsze — z opisem stanu badań nad zbiorami polskimi w Szwecji, po drugie — czysto formalnymi kwestiami tyczącymi opisu poszczególnych jednostek archiwalnych, bądź książek; niestety, inne zbiory, w tym np. zbiory dzieł sztuki nie są rejestrowane. A szkoda, bowiem katalog poloników ze zbiorów Livrustkammaren opracowany przez Karla Erika Steneberga pokazuje, jak świetne zbiory są tam przechowywane⁸. Niestety również katalog, który obecnie jest przedmiotem mojego zainteresowania nie jest wolny od bardzo niepokojących błędów.

¹ A. Nowicka-Jeżowa, *Polonika z kolekcji Skokloster — oczami historyka kultury i literatury XVII wieku*, referat na II spotkaniu problemowym pt. *Polonika w zbiorach państwa nadbałtyckich. Konferencja naukowa z okazji 350-rocznicy Pokoju w Oliwie*, 20 IV 2010, AGAD, Warszawa. Pierwszym, który tak mocno podkreślał wagę takich badań, był Józef Trypućko, *Próba rekonstrukcji biblioteki kolegium jezuickiego w Braniewie, wywiezionej w r. 1626 do Szwecji*, w: *Dawna książka i kultura. Materiały międzynarodowej sesji naukowej z okazji pięćsetlecia sztuki drukarskiej w Polsce*, red. A. Kawecka-Gryczowa, S. Grzeszczuk, Wrocław 1975, s. 207–220, tu: s. 207–209, 220.

² Podstawowymi katalogami są dzieła: J. Trypućko, *Polonica vetera Upsaliensia: catalogue des imprimés polonais ou concernant la Pologne des XVIe, XVIIe, XVIIIe et XVIIIe siècles conservés à la Bibliothèque de Université Royale d'Upsala*, Acta Bibliothecae R. Universitatis Upsaliensis, vol. 13, Uppsala 1958; tegoż, *The Catalogue of the Book Collection of the Jesuit College in Braniewo held in the University Library in Uppsala*, oprac. M. Spandowski, S. Szyller, wstęp J.Z. Lichański, t. 1–3, Acta Bibliothecae R. Universitatis Upsaliensis, vol. 41, Warszawa–Uppsala 2007, tu: t. 1, s. 47, 64; P. Czartoryski, *The Library of Copernicus*, w: *Studia Copernicana*, t. 16: *Science and History. Studies in Honor of Edward Rosen*, Wrocław 1978, s. 355–396. Por. także J. Trypućko, *Bibliografi over svenska polonica, 1918–1939*, vol. 1–2, Uppsala 1955.

³ I. Collijn, *Bericht über polnische Büchersammlungen in schwedischen Bibliotheken*, Kraków 1911; E. Chwalewik, *Zbiory polskie, archiwa, biblioteki, gabinety, galerie, muza i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie*, t. 1–2, Warszawa–Kraków 1927, t. 1, s. 9 (Bårbo), s. 71 (Drottningholm), s. 81 (Eriksberg), s. 342 (Linköping), s. 344 n. (Löberöd), s. 366 n. (Lund), t. 2, s. 195 (Sjöholm), s. 196 n. (Skokloster), s. 210–213 (Stockholm), s. 213 n. (Strängnäs), s. 265–267 (Upsala); J. Trypućko, *Polonica vetera Upsaliensia*, s. VII–XVI; J.Z. Lichański, *The Book Collection of the Jesuit College in Braniewo. History and Description*, w: J. Trypućko, *The Catalogue of the Book Collection*, t. 1, s. 41–50.

⁴ E. Gawryś, P. Jansson, *Slavica Arosiensia: Katalog över ryska, polska och tjeckiska handskrifter och tryck från 1500, 1600–och 1700-talen, stifts- och landsbiblioteket (tidigare stifts- och gymnasiebiblioteket) i Västerås*, Ar, Västerås 1956; E. Gawryś, *Slavica Arosiensia*, vol. 2–3, Västerås 1960–1961; G. Weöres, *Les plus anciens livres polonaise de la bibliotheque de l'universite de Helsinki*, Helsinki 1962. Istnieje też maszynopis powielany z uzupełnieniami, por. *Miscellanea Bibliographica*, 8, 1962.

⁵ Tom *Polonika ze zbiorów zamku Skokloster* składa się z następujących części: 1. Wprowadzenie do lektury, które obejmuje osiem części (s. 7–34); 2. Katalog poloników ze zbiorów Zamku Skokloster (s. 35–166 — 281 pozycji katalogowych); 3. Zestawienie zapisek proveniencyjnych (s. 167–173); 4. Zestawienie unikatów (s. 174–176); 5. Zestawienie sygnatur z numerami katalogu (s. 177–181); 6. Indeks drukarzy, nakładców i księgarzy (s. 182–187); 7. Indeks nazwisk (s. 188–197).

⁶ *Polonika w zbiorach Archiwum Narodowego w Szwecji (Riksarkivet) Skoklostersamlingen*, oprac. E. Teodorowicz-Hellman, A. Nowicka-Jeżowa, M. Straszewicz, M. Wichowa, *Polonika w Riksarkivet: Skoklostersamlingen*, t. 1, red. A. Nowicka-Jeżowa, Warszawa 2006.

⁷ J.Z. Lichański, *Polonika w zbiorach Archiwum Narodowego w Szwecji*, St. Źródł., 44, 2006, s. 170–174.

⁸ K.E. Steneberg, *Polonica. Zbiór obrazów*, tł. Z. Folejewski, foto N. Azelius, Stockholm 1943 (pokazano tu słynny wjazd Zygmunta III do Krakowa w 1605 r.). Wydane zostały materiały z konferencji, jaka odbyła się w 2006 r. na temat zdobyczy wojennych, S. Nestor, C. Zarmen, *Krigsbyten i svenska samlingar: rapport från seminarium i Livrustkammaren 28/3 2006*, Stockholm 2007.

Pytania

Zacznę od kwestii opisu stanu badań. W recenzji z katalogu wydanego w 2006 r. zwracałem uwagę na dziwne opustki, które pozwalam sobie przypomnieć, ponieważ uwagi te są nadal ważne. Zabrakło mi fundamentalnego studium E. Chwalewika⁹, a jeszcze poważniejszym mankamentem są braki szwedzkiej, ale i polskiej literatury przedmiotu. Wymienię enumeracyjnie (uwagi te odnoszą się do recenzowanego katalogu):

a. Opustki bibliograficzne:

- a.1. brak odniesienia do fundamentalnej pracy O. Waldego¹⁰;
- a.2. brak odniesienia do innych prac O. Waldego oraz takich badaczy jak Sven G. Lindberg, Lennart Kijelberg¹¹;
- a.3. błąd w cytowaniu pracy J. Trypućki nt. rekonstrukcji biblioteki z Braniewa (przywołany artykuł opublikowany nie w Uppsali, a we Wrocławiu, w 1975 r.)¹²;
- a.4. brak pracy A. Kaweckiej–Gryczowej o tym, jak rozumieć termin: polonika¹³;
- a.5. brak katalogu konstytucji sejmowych opracowanego przez K. Budzyka¹⁴;
- a.6. brak katalogu T. Wierzbowskiego dla druków XVI w.¹⁵;
- a.7. brak katalogu K. Otwinowskiego dla dzieł ks. Piotra Skargi¹⁶;
- a.8. brak katalogu J. Rudnickiej choćby dla kontroli druków XVII w.¹⁷.

Należy także zwrócić uwagę na inne szwedzkie źródła, które przynoszą informacje dotyczące zbiorów np. broni¹⁸. Trzeba pamiętać, iż w tym zakresie przecież nie tylko zbiory np. w Skokloster są ważne, ale właśnie i choćby wskazane zbiory sztokholmskie są godne uwagi. Zarazem Autorzy wstępów do katalogów dość niefrasobliwie potraktowali stan badań nad dziejami polskich bibliotek, które trafiły do Szwecji. Kwestie te częściowo omówiłem w recenzji katalogu z 2006 r. i nie będę ich tutaj powtarzał, chociaż Autor recenzowanego katalogu nie zadał sobie trudu kontroli stanu badań nad polonikami ze Skokloster¹⁹.

Druga grupa pytań o zasadniczym charakterze dotyczy kwestii katalogowania zbiorów. Zwracałem już na to uwagę i ponieważ kwestie te omówiłem szczegółowo w przywoływanej już recenzji — nie będę do nich wracał. Jednak drugi z katalogów przyniósł kolejną porcję wątpliwości związanych ze sposobem rejestracji, tym razem starych druków. Postawić trzeba następujące pytania:

1. dlaczego pozycje katalogowane są pod imieniem, a nie pod nazwiskiem, por. nr 22 (Casimiro Leoni Sapieha, zamiast Sapieha, Kazimierz Leon — tak jak u Estreichera i jak nakazują zasady katalogowania)²⁰;
2. dlaczego pojawiają się dwa nazwiska w haśle, por. np. nr 114, 73–78 (tu dodatkowo całkowicie błędny zapis hasła autorskiego, dodatkowo wymagana kontrola u Thorndike'a)²¹;
3. dlaczego nie kontrolowano wariantów i źle je opisywano (w literaturze już rozwiązano zagadkę, do której Autor katalogu niepotrzebnie powraca), por. nr 31²²;
4. dlaczego brak jakichkolwiek uwag dotyczących opraw;
5. forma nazwisk w hasłach osobowych budzi, co najmniej, zdziwienie — formy niepełne, obce pisane są nie w formie łacińskiej i nie w formie narodowej?! dlaczego?

⁹ Por. E. Chwalewik, *Zbiory polskie* — czy nie warto zrobić indeksów do tego dzieła (istniejący w Bibliotece Narodowej, w Pracowni Dokumentacji Księgozbiorów Historycznych, indeks nazw właścicieli zbiorów jest ważny, ale nie w pełni wystarczający)? Mimo że praca jest już historyczna, to przecież przynosi bardzo wiele informacji, ważnych do dziś, choćby dla celów rewindykacyjnych. Nie będę cytował opisów z pracy E. Chwalewika, niepotrzebnie poszerzałoby to niniejszy artykuł, a można to w dowolnym momencie sprawdzić. Na wagę opracowania Chwalewika zwracały uwagę m.in. D. Kamolowa, K. Muszyńska, *Wstęp, w: Zbiory rękopisów w bibliotekach i muzeach w Polsce*, red. D. Kamolowa, K. Muszyńska, Warszawa 1988, s. 11 n. (w wyd. 2 te same informacje ta znajduje się w t. 1, s. XIX–XXIII).

¹⁰ O. Walde, *Storhetstidens litterara krigsbyten. En kulturhistorisk–bibliografisk studie*, t. 1–2, Uppsala–Stockholm 1916–1920.

¹¹ S.G. Lindberg, *Biblioteket på Skokloster: vartuflykt till vårt rikaste 1600–talsbibliotek*, „Biblis” 1976, ale także O. Walde, *Bielkesamlingen i Skoklosters bibliotek*, Stockholm 1940; L. Kjellberg, *Catalogue des imprimés slavons des XVI–XVIII s. conservés a la Bibliothéque de l'Université Royale d'Uppsala*, Uppsala 1951. Pomijam inne prace wskazanych autorów, np. fundamentalne prace S.G. Lindberga dotyczące opraw książek, w tym polskich, w zbiorach szwedzkich.

¹² J. Trypućko, *Próba rekonstrukcji*, s. 207–220.

¹³ A. Kaweckiej–Gryczowej, *Nad uzupełnieniami Bibliografii Polskiej Estreichera*, w: *Z problemów bibliografii*, Prace Instytutu Bibliograficznego, nr 16, Warszawa 1970, s. 195–219.

¹⁴ K. Budzyk, *Bibliografia konstytucji sejmowych XVII wieku w Polsce*, Wrocław 1952.

¹⁵ T. Wierzbowski, *Bibliographia Polonica XV ac XVI ss.*, t. 1–3, Varsoviae 1889–1894.

¹⁶ K. Otwinowski SJ, *Dzieła X. Piotra Skargi SJ: spis bibliograficzny*, Kraków 1916.

¹⁷ *Katalog starych druków Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy*, cz. 3: *Polonica XVII w.*, oprac. J. Rudnicka, współpr. J. Górka, K. Sokołowska–Grzeszczykówna, Warszawa 1976. Oczywiście może być to inny katalog, ale chodzi mi o kontrolę opisów z już wykonanymi oraz o rozwiązania ewentualnych problemów, jakie nasuwają poszczególne egzemplarze starych druków.

¹⁸ E. Chwalewik, *Zbiory polskie*, t. 1, s. 71 (Drottningholm), s. 196 n. (Skokloster), s. 210–213 (Stockholm).

¹⁹ Opisane są one wstępnie w rękopiśmiennych katalogach śp. J. Trypućki, por. dalsze uwagi.

²⁰ Ten błąd jest uporczywie powtarzany, por. J.Z. Lichański, *Polonika*. We wskazanym wypadku, po analizie biografii K.L. Sapiehy, można podać hipotetyczną datę druku — zapewne nie po 1656 r.

²¹ Ta edycja związana z tzw. korpusem hermetycznym wymaga konfrontacji i z monumentalną monografią Lynna Thorndike'a, *A History of Magic and Experimental Science* (1923–1958) i z katalogami wielkich bibliotek, jak np. British Museum. Wydawcą, tłumaczem i autorem komentarzy jest zapewne Hannibal Rosselius (c. 1524–c. 1600): być może we wstępie warto było na ten temat zrobić jakąś uwagę. Warto też próbować wyjaśnić, jak ta edycja trafiła w ręce rodziny Brahe. Por. też uwagi w: Ariel Hessayon, *Gold tried in the Fire: The Prophet Theaurau John Tany and the English Revolution*, Aldershot, Burlington, VT 2007, s. 272 i nn. Sam Rosselius jest postacią interesującą i dla nas ważną, bowiem studiował teologię w Krakowie.

²² Kwestię tę wyjaśnia uwaga w katalogu J. Rudnickiej, por. *Katalog starych druków Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy*, cz. 3: *Polonica XVII w.*, poz. 361.

6. wreszcie — brak sięgnięcia do literatury przedmiotu spowodował, w odniesieniu do biblioteki w Skokloster, opuszczeniem pozycji, które podaje w Aneksie.

Wreszcie trzeba postawić pewne kwestie merytoryczne: zacznę od sposobu opisu proveniencji, który jest, delikatnie mówiąc, mało profesjonalny. Żadna z przywołanych postaci nie ma podanych dat życia, nie odesłano też czytelnika do literatury przedmiotu. Nie wiadomo również, czy książki te trafiły do zbioru Skokloster jako łup (Walde!), czy jako dar bądź zakup lub wymiana²³. Nie ma żadnych informacji, czy którakolwiek z postaci przywołanych jako właściciel książki (książek) miała bibliotekę lub była kolekcjonerem (tę kwestię częściowo rozwiązałby opis opraw). I właśnie brak opisu opraw, brak zdjęć tychże, jest olbrzymim błędem wydawców. Same książki są mniej ważne (są to w większości pozycje znane w literaturze przedmiotu)²⁴, ale oprawy są niezwykle istotne — jako ważny element kultury artystycznej XVI i XVII w.²⁵

Opuszczenie publikacji E. Chwalewika nie pozwala odpowiedzieć na pytanie, czy w zamku są nadal portrety biskupów warmińskich (chyba tak), naczynia liturgiczne, broń (ta ostatnia wiem, że jest, widziałem ją w latach 80–tych XX w.). Generalnie opis poloników jest bardzo pobieżny (przysłałyby się tu jakaś literatura szwedzka, nawet dotycząca zamku w Skokloster, a zwłaszcza jego zbiorów ikonograficznych, broni, mebli, itp.)²⁶. Nie przejrano też spuścizny rękopiśmiennej po prof. J. Trypućko, przechowywanej w Oddziale Rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Królewskiego w Uppsali; jeśli dobrze pamiętam są tam dość ważne zapiski Profesora właśnie na temat zbiorów ze Skokloster²⁷.

Wnioski

Ze względu na wagę przedsięwzięcia, opiekę naukową nad katalogami powierzyć trzeba zawodowym bibliotekarzom lub osobom znającym zasady katalogowania starych druków (NIE starodruków!). Zupełnie inaczej muszą wyglądać wstępy, gdzie — właśnie na fakt, iż zbiory w Szwecji nie uległy prawie zniszczeniu — można „wyjść” od książki E. Chwalewika i dodać istotne uzupełnienia. Ponadto koniecznie trzeba podawać informacje biograficzne na temat postaci, które są przywoływane. Wiąże się to także z decyzjami w sprawie form nazwisk i imion (narodowe lub łacińskie z odesłaniem do narodowych i/lub *vice versa*). Wreszcie — dlaczego brak fotografii bądź kart tytułowych, a zwłaszcza — opraw (tu można też dawać fotografie przerysów). To samo dotyczy m.in. uszkodzonych druków, których identyfikacja może być możliwa właśnie dzięki reprodukcji ocalałych fragmentów²⁸. Co najważniejsze — stan badań MUSI być robiony w sposób absolutnie perfekcyjny; może być ewentualnie wyłącznie w formie specjalnej strony www, aby oszczędzić druk, ale musi być zrobiony. Dotychczasowe formy katalogowe wyglądają na bardzo amatorskie i w wielu wypadkach będą wymagać powtórnego opisu.

Powyższe, bardzo krytyczne, uwagi nie zmieniają faktu, że właśnie zbiory polskie w Szwecji są cennym i ważnym przedmiotem badań, bowiem możemy wciąż napotkać w nich niezwykle ważne dla kultury polskiej materiały. Ich edycje wzbogacą znajomość dziejów naszej literatury, a być może wypełnią luki w wiedzy na temat naszej historii. I w tej kwestii przywołana na początku opinia A. Nowickiej–Jeżowej jest nie do podważenia.

Aneks. Pozycje z biblioteki w Skokloster, których nie ma w katalogu M. Edera²⁹.

1. Aphthonios, *Progymnasmata...*, Dantisci 1636 E.12. 183 [sygn. IV.28:576] UWAGA: w bibliotece są wydania XVI-wieczne Frankfurt 1528 oraz tamże 1589.
2. Heidenstein Jan Reinhold, *Rerum poloniarum...*, Frankfurt a. M. 1672 E. 18.81 [sygn. III.90:437]
3. Kuszewicz Samuel Kazimierz, *Narratio legationis Zbaravianae*, Dantisci 1646 E.20.410 [sygn. III.96; 2–gi egz. I.54:257]
4. Lubomirski Stanisław Herakliusz, *De vanitate consiliorum*, Varsoviae, Lipsiae 1700 E.21.477 [sygn. III.159:1730]

²³ Z przywołanej wcześniej pracy Waldego z 1940 r. (zob. wyżej, przyp. 11) wynika, że były to zakupy. M. Eder pisze co prawda we wstępie na ten temat, por. *Polonika ze zbiorów zamku Skokloster*, s. 15, ale nie przywołuje żadnej literatury przedmiotu, por. tekst S.G. Lindberga i O. Waldego przywołane w przyp. 11.

²⁴ Pamiętam o unikatach, ale — trzeba je najpierw sprawdzić, m.in. w dodatkach do Estreichera, w historii drukarzy polskich [seria: *Drukarze dawnej Polski*] oraz np. przez Sommervogla lub źródła do historii zakonu jezuitów. Warto też zajrzeć do artykułu S.G. Lindberg, *Biblioteket på Skokloster*, ale także O. Walde, *Bielkesamlingen i Skoklosters bibliotek*. Por. też informacje na temat biblioteki, *Skoklosters slots bibliotek, Bibliothek des Schlosses Skokloster* <<http://134.76.163.162/fabian?Skokloster>> [dostęp: 19 IV 2010].

²⁵ Może mają one supereklibrisy, a może nawet — herby?

²⁶ L. Rangstrom, K. Skeri, E. Westin, *Skokloster. The Castle and Collections*, tł. P. Hort, Uddevalla, Bohuslaningens AB, 1980, s. 53, 60 (ale brak tutaj informacji na temat portretów biskupów warmińskich oraz polskich książek w bibliotece).

²⁷ Pisałem o tym bodaj dwukrotnie, zarówno we wstępie do katalogu zbiorów z Braniewa, jak i w artykułach zamieszczonych w NTBB („Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen”), por. J.Z. Lichański, *The Book Collection*. Ale warto także pamiętać i o innych pracach drukowanych J. Trypućki, m.in. *Polska klosterbibliotek sasom svenska krigsbyten*, w: *Aldre svensk slavistik. Bidrag till ett symposium hallet i Uppsala 3–4 februari 1983*, wyd. S. Gustavsson, L. Lönngren, Uppsala 1984, s. 36–47. **Rozstrzyga to testament J. Trypućki, w którym wyraźnie jest napisane: „13. Polonica w Skokloster — 3 mniejsze skoroszyty na dole naprzeciw biurka oraz jedna teczka nad nimi”** (kopia w zbiorach autora).

²⁸ Mam na myśli poz. 119: *Lekarstwa domowe dla poratowania zdrowia ludzkiego...*, Kraków, w druk. Bartłomieja Kwaśniewskiego, 1639. Pozycji nie notuje część chronologiczna Estreichera, ale są odnotowane inne wydania, por. Karol Estreicher, *Bibliografia polska*, t. 1–34, Kraków 1870–1951, t. 21, s. 156 n. i należy to podać; ponadto trzeba to sprawdzić w dodatkach do Estreichera.

²⁹ Wybór z notatek bibliograficznych zrobionych w latach osiemdziesiątych, w trakcie mojej wizyty w zamku. Pozycji tych nie konfrontowałem z rejestracją J. Trypućki, bo nie to było moją pracą (prowadziłem wtedy rejestrację książek i rękopisów ze zbiorów braniewskich). W moich notatkach są jeszcze wypisy obejmujące m.in. korespondencje przechowywaną w zbiorach Kungliga Biblioteket (Biblioteki Narodowej) Szwecji w Sztokholmie oraz zbiory kartograficzne teje biblioteki.

5. Lünig Johannes Christian, *Orationis procerum Europae...latine lingua habitae*, t. 1–3, Lipsiae 1713 E.21.506–510 (mowy Polaków) [sygn. Brahebibl. II.55309]
6. Martinus Polonus, *Chronicon...*, Coloniae Agripinae 1616 E. 22. 198 [sygn. II.64:61]
7. Pastorius Joachim, *Florus polonicus...*, Lugduni Batavorum 1641 E. 24.112 [sygn. I.54:253; 2–gi egz. III.71:913]
8. Polen, *Polen in 32 Tabellen*, Augsburg [b.r.] 8° [sygn. III.108:1802] UWAGA: niestety tak zapisałem i odnalezienie tego druku przez system *Libris* nie jest de facto możliwe.
9. Tarnowski Jan, *De bello*, Herbipoli 1595 E.31.45–46 [sygn. I.45:446]
10. Wartman Zygmunt Fryderyk, *Suspirans durch die klagende Königin Polonia auf dem Parnasso Apolinii vorgetragen*, Frankfurt a. M., 1656 E. 32.238–240 [sygn. III.44:601; 2–gi egz. I.2:44]
11. Zeuner Jochan Joachim, *Emblematica arcis regiae Stetinensis delineatio*, Stettin 1674 [sygn. Handschrift Monter 1], por. <<http://libris.kb.se/bib/10180413>> [dostęp: 23 IV 2010].

Jakub Z. Lichański
Warszawa